

Toni GOMILA

Acorar

Manacor: Món de llibres, 2012, 59 p.

L'empenta sobiranista que darrerament ha anat agafant força entre diversos estrats de la societat catalana podria comportar que des de Catalunya es caigués en el parany de mirar-se el melic més que mai i es desatengués, així, propostes culturals de caràcter identitari aparegudes al País Valencià o a les Illes Balears, la qual cosa agreujaria uns plantejaments denunciats de manera reiterada des de tots els territoris. En els darrers deu anys, la nòmina d'espectacles teatrals en aquesta línia no és migrada, i denota un cert rebuf que segurament va més enllà de la reacció a les nefastes polítiques culturals dels governs respectius.

Una d'aquestes iniciatives es va estrenar el 28 de febrer d'enguany a l'Espacio Inestable de la ciutat de València. Es tracta de *Quatre-cents!*, un muntatge de CRIT i Pep Sanchis basat en textos del segle d'or valencià i emmarcat en la conversa de tres joves fallers sobre què significa avui afirmar «nosaltres, els valencians», per dir-ho a la manera de Joan Fuster. I una altra de ben diferent és *Acorar*, dirigida per Rafel Duran i escrita i interpretada per Toni Gomila, que des del 2011 ha recorregut bona part de la geografia balear amb un èxit aclaparador de públic i crítica. Sortosament, en aquest cas, la proposta va ser seleccionada per la Xarxa Alcover, de manera que va fer el salt i es va poder veure en diversos escenaris de Catalunya –a Barcelona, s'exhauriren les localitats de La Seca-Espai Brossa– i a la Universitat de València. Encara avui continua de gira.

L'esclat abassegador de l'obra ha estat correspost amb múltiples reconeixements, com ara el Premi Serra d'Or al millor text teatral català, d'especial significació per l'entitat que el promou i per provenir de fora de les Illes Balears. I és que la matèria primera de l'espectacle és un monòleg sobre *lo nostro*, és a dir, els trets propis de Mallorca i els mallorquins, plantejat amb saviesa i honestetat, reflexiu però lliure de pedanteria, sensible i proper tot i que sense gota d'edulcorants ni de nostàlgies lacrimògenes, sinó amb sentit de l'humor, amb autocrítica.

Acorar s'estructura al voltant de la matança del porc, les *matances*, ritu ancestral que fins no fa gaire conformava la identitat rural de l'illa, i d'aquí deriva el títol: «ficar fins al fons d'un cos. Ficar fins al cor. Aniquilar», segons la citació que obre el text editat, que seria una mescla poc científica però molt útil per al lector d'algunes de les diverses accepcions del terme que apareixen al Diccionari Català-Valencià-Balear. Les interpretacions, en aquest sentit, sobre qui o què és el porc, el

matador i l'acorador –l'eina– se sobreposen perquè es poden plantejar des del pla de l'estricta actualitat política, social i cultural mallorquina –i per extensió catalana– i alhora des de l'enfocament estètic, atès que Toni Gomila arriba a tocar les fibres sensibles del receptor sense focs d'artifici, simplement narrant fil per randa la jornada d'una festivitat d'arrel pagana però sense deixar de banda un gavadal d'altres referències d'arrel tradicional o plenament contemporànies que constitueixen, o si més no afecten, *lo nostro*, com ara el cristianisme, la possible independència de Catalunya, el futbol, els xuetes, el caciquisme i la política balear, la corrupció i el boom del totxo, l'arribada dels alemanys i la immigració, els ecologistes del GOB, la família, la *pitopàusia* [sic] o l'homosexualitat.

I és que el monòleg combina amb destresa la veu d'un jo, atribuïble a la de l'autor-actor, que relata i reflexiona amb els parlaments de figures diverses que contribueixen a crear aquest fresc de la Mallorca d'ahir i d'avui. El llenguatge, coherent amb aquesta polifonia, contraposa mots ja gairebé en desús amb d'altres en plena vigència, fins i tot anglicismes o neologismes ja d'ús comú. La comparativa es posa en evidència quan es fa palesa la pèrdua de lèxic vinculat al món natural de bona part de la població –diem «arbre» i «ocell», però no sabem de quin arbre o de quin ocell es tracta–, mentre se subratlla l'auge de termes referits, per exemple, a les noves tecnologies, caducs en relació amb els primers, d'altra banda. I és que, d'acord amb el text, l'artifici a dia d'avui s'hauria fet amo i senyor d'una cultura ara ja irrecuperable per la industrialització i la uniformitat derivada de la globalització. Això s'il·lustra especialment en un dels passatges de més tensió dramàtica del monòleg: el temor atàvic de veure com la sobrassada es torna blanca i la conseqüent difícil presa de decisió sobre si afegir o no a la carn «mestrança», una «mescla habilitosa», una «adulteració» que en permeti una millor conservació. Després d'un llarg debat i de molts silencis, s'opta per demanar l'opinió a la padrina, que recorda que sempre se n'hi ha posat, encara que mai tan sovint com ara.

Així, *Acorar* és un text teatral de naturalesa antropològica però també ecològica, en el sentit que tracta de la relació dels éssers vius entre ells i amb el medi, però en cap cas és un exercici d'arqueologia, atès que tradició i novetat requereixen diàleg entre elles per a sobreviure l'una i l'altra. Potser perquè la principal herència del passat i una de les millors eines per a aquesta entesa no és sinó el llenguatge, i més concretament, la llengua, el monòleg de Toni Gomila n'és una reivindicació decidida com a principal fonament de la identitat: «És sa paraula s'ànima d'un poble...»

Xavier Serrat

Universitat Autònoma de Barcelona